

**Лінгвістичне забезпечення інформаційно-пошукової системи
бібліотека/УФД бібліотеки Харківського національного
економічного університету**

СЕРГІЄНКО Ірина Герасимівна

Завідуюча відділу наукової обробки документів і організації каталогів Харківського національного економічного університету

e-mail: sergienko.irena@gmail.com; library@ksue.edu.ua

Анотація

Розглянуто розроблення нових і удосконалення старих способів аналітико-синтетичного опрацювання документів. Продемонстровано досвід використання моделі «Комплексного індексування». Підкреслено роль лінгвістичного забезпечення у технологічних процесах перетворення інформації.

Ключові слова: лінгвістичне забезпечення, аналітико-синтетичного опрацювання документів.

Abstract

The development of new and improvement of old ways for analytico-synthetic processing of documents were considered. The experience of using the model "Comprehensive Indexing" was demonstrated. The role of linguistic support in technological processes of information transformation was emphasized.

Keywords: linguistic support, analytico-synthetic processing of documents

В останні роки відбулася й продовжується глобальна інформатизація такої сфери діяльності як освіта. Особливо це торкнулося бібліотечно-інформаційної справи. Бібліотека – це провідна ланка загального інформаційно-освітнього простору.

Третя науково-практична конференція «Сучасні проблеми
діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»,
29 вересня 2011 р. Львів, Україна

У зв'язку з упровадженням у практику роботи інформаційно-комунікаційних технологій – інформаційно-пошукової системи Бібліотека/УФД - перед працівниками відділу наукового опрацювання документів і організації каталогів постало питання щодо розроблення нових і удосконалення старих способів аналітико-синтетичного опрацювання документів.

Становлення і розвиток інформаційно-пошукових систем (ПС), як традиційних, так і автоматизованих, нерозривно пов'язано з якістю лінгвістичного забезпечення (ЛЗ), що є їх невід'ємною частиною. До складу ЛЗ нашої системи входить декілька інформаційно-пошукових мов, кожна з яких виконує свою функцію в ПС.

Класифікаційна мова призначена для індексування документів та інформаційних запитів за допомогою понять і кодів якої-небудь класифікаційної системи.

Мови вербального типу використовуються для представлення лексичних одиниць слова і вираження природної мови в їхній орфографічній формі.

Предметизаційна мова призначена для індексування документів за допомогою рубрикаторів (словників предметних рубрик), а в разі їх відсутності – за методикою предметизації. В основу предметизаційної мови покладено абетковий перелік предметних рубрик (ПР), який є коротким формулюванням теми природною мовою. Предметизаційна мова є штучною системою і має бути побудована стандартизовано й одноманітно (нормалізовано). Це допомагає користувачеві в пошуку інформації. У той же час предметні рубрики не придатні для глибокого, вірогідного пошуку за темою в машиночитних бібліографічних базах даних. За ПР неможливо знайти який-небудь аспект теми, неможливо перерахувати всі власні назви предметів, про які йдеться в документі, тощо.

У нашій бібліотеці використовується модель «Комплексного індексування». Для цього ми використовуємо такі ППМ:

Третя науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»,
29 вересня 2011 р., Львів, Україна

Класифікаційні мови (УДК, ББК);
Вербальну мову (мова предметних рубрик).

Класифікаційна мова нашої системи – мова робочих таблиць бібліотеки ХНЕУ, які побудовані на основі УДК і ББК. Використання цієї мови надає можливість зберегти у ЕК усі позитивні якості традиційних каталогів, які увібрали в себе багаторічний досвід і привносять нові можливості пошуку інформації. Ця ж мова використовується для систематизації документів.

Для розширення пошукових можливостей ЕК бібліотеки застосовується предметний пошук, який є міжгалузевим і комплексним. Для цього у нашій бібліотеці був створений рубрикатор ЕК.

При цьому ми намагалися, з одного боку, зробити його максимально відповідним найбільш різноманітним і неочікуваним запитам читачів, а з іншого боку – максимально відповідним змісту усіх наявних у бібліотеці документів.

Були співставленні пошукові можливості УДК, ББК, слів із предметних рубрик АПП робочої таблиці бібліотеки ХНЕУ, заголовків документів. Ми намагалися найбільш повно використати закладені в них можливості.

Електронний рубрикатор є ієрархічною системою назв тематичних рубрик, що відображає розміщення інформації в каталозі.

Групування тематичних рубрик у межах конкретної галузі має багатоступеневий рівень. При створенні тематичних рубрик ми враховували запити читачів, які вже були і прогнозували ті, які можуть бути в майбутньому. Будь-яка нова тенденція у літературі знаходить відображення у предметних рубриках електронного каталогу.

Рубрикатор електронного каталогу – найефективніший семантичний пошуковий інструмент у нашій системі. Якість тематичного пошуку росте, оскільки забезпечується високим

рівнем понятійної термінології. Він може бути корисним навіть тим читачам, інформаційні потреби яких чітко не зазначені.

Основою побудови дерева і гілок рубризатора є таблиця УДК. Ця схема класифікації, прийнята як основна у всьому світі, вона відображає нові явища, залишаючись стабільною, не змінюючи свій основний ряд. Можливості системи «УФД. Бібліотека» розраховані на відбір документів за галузевим пошуком (систематичним) і за ключовими словами (предметним). Тобто реалізуються дві тенденції у взаєминах між науками: диференціація наук і їх інтеграція. Інформаційно-пошукова мова надає можливість виявити документи, що тлумачать один предмет з точки зору різних галузей знань.

Мова предметних рубрик - не просто перелік термінів, а результат, особливого процесу індексаційної переробки природної мови через наукову термінологію.

Пошукова система успішно розвивається разом з електронним каталогом. Ми намагаємося вивчати запити користувачів і враховуємо їх при формуванні предметних рубрик. Ми використовуємо у цій роботі довідники, словники, новітні редакції класифікаційних таблиць ББК і УДК, вивчаємо можливості інформаційно-пошукового тезаурусу, використовуючи всі доступні ресурси. Бібліотека, яка впроваджує технологію і засоби перетворення інформації, повинна мати розгалужену систему лінгвістичного забезпечення. Найважливіші функції лінгвістичних засобів - забезпечення якості інформаційних продуктів і послуг, що виробляються бібліотеками, а також забезпечення доступу користувачів до інформації у зручній для них формі.